

ПРАВНИ СТАВОВИ

1.

На непокретности акционарског правног друштва у реструктурирању на којој је у јавној књизи извршен упис права својине мешовитог облика (тзв.мешовита својина), може се, и то у целини, одредити извршење ради наплате новчаног потраживања из радног односа.

2.

Извршни дужник који није правно лице из члана 54. став 5. раније важећег Закона о извршењу и обезбеђењу не може да ускрати суду давање изјаве о имовини, осим ако га на то не овлашћује посебан пропис.

3.

Може се одредити и спровести извршење на непокретностима привредног друштва које производи предмете и врши услуге од значаја за одбрану Републике Србије, а које нису намењене одбрани и безбедности државе.

Образложење

Основни суд у Чачку покренуо је пред Врховним касационим судом поступак за решавање спорног правног питања на основу члана 180. Закона о парничном поступку, наводећи да је пред тим судом у току поступак извршења по предлогу различитих извршних поверилаца против истог извршног дужника АА, у реструктурирању, ради наплате новчаног потраживања због неисплаћених зарада. Овај привредни субјекат је решењем Владе РС одређен као друштво које производи предмете и врши услуге од значаја за одбрану Републике Србије. Постављена су следећа спорна питања:

1) Да ли се на непокретностима које се у јавним књигама воде на извршног дужника са обликом својине „мешовита“ и врстом права „својина“ може одредити предложено извршење забележбом, утврђивањем вредности такве непокретности и њеном продајом, при чињеници да из извештаја Републичког геодетског завода Службе за катастар непокретности ... од 10.11.2014. године произилази да је упис облика својине „мешовита“ извршен у складу са структуром капитала, због тога што је Република Србија власник већинског акцијског капитала АА, у реструктурирању, па ће се када се поступак приватизације оконча достављањем одговарајућих исправа у Катастру непокретности извршити промена облика својине. Дирекција за имовину Републике Србије је дописом од 16.06.2014. године обавестила суд да се суд може обратити Министарству одбране као ресорном министарству за АА у реструктурирању, ... за добијање сагласности да се изврши продаја непокретности извршног дужника, а да се Дирекција о овоме не може изјашњавати. Министарство одбране није дало такву сагласност о чему је обавестило суд.

2) Да ли је предузеће које је решењем Владе Републике Србије одређено за друштво које производи предмете и врши услуге од значаја за одбрану Републике Србије дужно да да изјаву о имовини по решењу суда, имајући у виду да Министарство одбране РС у свом изјашњењу од 01.09.2014. године није дало сагласност законском заступнику извршног дужника да даје изјаву о имовини.

3) Да ли се у таквом привредном друштву може вршити продаја непокретности и попис покретних ствари имајући у виду члан 19. став 6. Закона о извршењу и обезбеђењу и члан 17. Закона о производњи и промету наоружања и војне опреме.

С обзиром да су питања стилизована тако да се начелни проблем одмах релативизује навођењем чињеница које би пак требало да га поткрепе, следи прво приказ релевантног чињеничног стања које је Врховни касациони суд утврдио из писаних доказа у приложеним извршним предметима, као и прибављањем извода из Агенције за привредне регистре, а потом преглед материјалног права које је од значаја.

I

1. Извршни дужник је АА, скраћеног пословног имена: АА. Према изводу из Агенције за привредне регистре (АПР) у списима предмета (а и сада) извршни дужник има статус активног привредног друштва, правне форме: отворено акционарско друштво (актуелна законска одредница је "јавно"), основано 09.04.2003. године. Као назив делатности наведена је: производња електричних апарата за домаћинство. Огранци су: ..., ..., ..., ... и Према најновијем изводу из АПР пословно име је промењено утолико што је избрисана ознака "у реструктурирању", која промена је извршена по службеној дужности, с обзиром на ступање на снагу Закона о приватизацији ("Службени гласник РС" бр. 83/14), члана 91.став 1. Као акционари наведени су: АА1, ...; Фонд за развој Републике Србије; Друштвени капитал и Република Србија.

2. Са друге стране, увидом у извод из АПР за активно привредно друштво АА1, скраћеног пословног имена АА1, ..., утврђује се да се ради о акционарском друштву чија је делатност: производња оружја и муниције (шифра делатности 2540), те да је друштво организовано као акционарско друштво које није јавно, у складу са Законом о привредним друштвима и да послује као затворено акционарско друштво. АА1 није извршни дужник у приложеним извршним предметима, а шифра делатности ни једног огранка АА се не поклапа са шифром делатности АА1.

3. Извршни дужник се налазио у поступку реструктурирања од 15.10.2009. године. Све извршне исправе се односе на исплату разлике између исплаћене и припадајуће зараде бившим запосленима.

4. Влада Републике Србије је решењем о привредним друштвима неопходним за одбрану земље строго пов. из 2009. и 2012.године одредила "АА у целости" као неопходну за потребе одбране (према изјави законског заступника извршног дужника, пошто из разумљивих разлога акти нису могли да буду пружени на увид суду). Из дописа Републичке дирекције за имовину Републике Србије од 10.06.2014. године, приложеног уз захтев, у вези са актом којим се суд обратио Дирекцији да се изјасни да ли је сагласна да се изврши продаја непокретности извршног дужника у реструктурирању, уписана у ЛН бр. ... КО ... као својина извршног дужника, произлази да је Дирекција одговорила да се не може о овом изјаснити, већ да тражено изјашњење може дати Министарство одбране, јер је АА1 ... одређена за привредно друштво које производи предмете и врши услуге од значаја за одбрану РС "па се део њене имовине не може посматрати изван тог контекста". Из дописа Министарства одбране Републике Србије од 01.09.2014. године, такође приложеног уз захтев за решавање спорног правног питања, произлази да је Министарство обавестило суд да није сагласно да законски заступник извршног дужника у предметним извршним поступцима да изјаву о имовини извршног дужника пре окончања поступка решавања имовинскоправних односа између АА1 и извршног дужника, имајући у виду да је "комплекс АА1 јединствена и нераскидива целина" и да је основни интерес Министарства одбране да заштити капацитете за истраживање, развој и производњу наоружања и војне опреме, те да је у програму реструктурирања извршног дужника, између осталог, АА1 у потпуности реализовала своје обавезе преузимањем у стални радни однос 406 радника

без икаквих субвенција, преузимањем комерцијалних кредита које отплаћује, те да је АА– у реструктурирању највећи дужник АА1.

5. Према извештају Службе за катастар непокретности ... од 04.11.2014. године у ЛН ... КО ... упис облика својине "мешовита" извршен је у складу са структуром капитала, посебно с обзиром да је Република Србија власник одговарајућег акцијског капитала АА, те да ће се, када се оконча поступак приватизације, достављањем одговарајуће исправе у катастру непокретности извршити промена облика својине. Према изводу из ЛН бр. ... КО ... извршни дужник на уписаном градском грађевинском земљишту које је у државној својини има право коришћења, а на грађевинским објектима – зградама уписаним у том листу непокретности, као носилац права на објекту уписана је АА, са врстом права: својина, обликом својине: мешовита и обимом удела 1/1.

6. Према структури власништва акција издаваоца АА на дан 16.10.2014. године проценат учешћа друштвеног капитала је 45,07%, Републике Србије 28,41%, АА1 22,53% и Фонда за развој Републике Србије 3,9%.

II

Позитивни прописи не познају термин "мешовита својина".

Чланом 86. **Устава Републике Србије** прописана је равноправност свих облика својине и јемчи се приватна, задружна и јавна својина. Јавна својина је државна својина, својина аутономне покрајине и својина јединица локалне самоуправе, а сви облици својине имају једнаку правну заштиту (став 1.). Постојећа друштвена својина претвара се у приватну својину под условима, на начин и у роковима предвиђеним законом (став 2.).

Устав Републике Србије из 1990. године у члану 56. јемчио је друштвену, државну, приватну и задружну својину "и друге облике својине".

Према члану 76. став 1. **Закон о државном премеру и катастру** ("Службени гласник РС" бр. 72/2009, 18/2010, 65/2013, 15/2015 – одлука УС и 96/2015), право својине на непокретности уписује се као: 1) својина; 2) сусвојина; 3) заједничка својина. Својина се уписује у корист искључивог власника целе непокретности (став 2.). Сусвојина се уписује у корист сувласника са одређеним уделима у односу на целину непокретности или у складу са законом којим се уређује стицање права на грађевинском земљишту (став 3.). Заједничка својина на непокретности уписује се на име свих заједничара (став 4.). Друга стварна права на непокретностима која се уписују у катастар непокретности, према одредби члана 77. истог закона, су право коришћења непокретности у случајевима предвиђеним Законом о јавној својини, право закупа грађевинског земљишта ради изградње, право службености, хипотека и друга стварна права на непокретностима прописана законом.

Законом о јавној својини ("Службени гласник РС" бр. 72/2011, 88/2013, 105/2014) уређено је право јавне својине Републике Србије – државна својина, право својине аутономне покрајине – покрајинска својина и право својине јединице локалне самоуправе – општинска, односно градска својина, као и њихова друга одређена имовинска права. Према члану 42. Закона о јавној својини Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе могу улагати у капитал јавних предузећа и друштава капитала, која обављају делатност од општег интереса, с тим да по основу улагања носиоци јавне својине стичу акције, односно уделе, а унети улози су својина јавног предузећа или друштва капитала. На исти начин је одредбом члана 43. Закона прописана могућност улагања у капитал друштава капитала која не обављају делатност од општег интереса, тако да се вредност ствари и права која се улажу

процењује на начин утврђен законом којим се уређује правни положај привредних друштава, унети улози у имовину друштва капитала су својина тог друштва, а по основу улагања носиоци јавне својине стичу акције, односно уделе.

Чланом 9. став 5. **Закона о извршењу и обезбеђењу** ("Службени гласник РС" бр. 31/11, 55/14, 139/14) прописано је да се одредбе других закона које прописују прекид или одлагање извршног поступка неће примењивати у извршном поступку који се спроводи по предлогу за извршење ради наплате новчаног потраживања из радног односа. Ова одредба члана 9. став 5. унета је у Закон имајући у виду релевантне одлуке Европског суда за људска права, као и правно схватање Врховног касационог суда од 22.02.2011. године и одредбу члана 20. ж Закона о приватизацији.

Чланом 20. ж **Закона о приватизацији**, који је у међувремену престао да важи, било је, између осталог, прописано да од дана доношења одлуке о реструктурирању до дана доношења одлуке о окончању реструктурирања не може се против субјекта приватизације, односно над његовом имовином, одредити или спровести принудно извршење, нити било која мера поступка извршења ради намирења потраживања, а поступак принудног извршења који је у току прекида се. Због тога је **Врховни касациони суд** 22.02.2011. године на седници Грађанског одељења усвојио **правно схватање** према коме извршни поступци који се односе на наплату новчаних потраживања из радних односа утврђених извршним исправама против дужника субјекта приватизације у реструктурирању, неће се прекидати, а прекинути поступци ће се наставити и окончати.

III

У одговору на прво питање треба поћи од чињенице да су грађевински објекти – зграде у наведеном Листу непокретности уписане као својина извршног дужника и то са уделом 1/1. Извршни дужник је јавно акционарско друштво (у ранијем закону користила се одредница "отворено" акционарско друштво) и његов правни положај, а нарочито оснивање, управљање, статусне промене, промене правне форме, престанак и друга питања од значаја уређена су **Законом о привредним друштвима** ("Службени гласник РС" бр. 36/11, 99/11). Према том закону, привредна друштва су правна лица која обављају делатност у циљу стицања добити, а правне форме друштва су: ортакчко друштво, командитно друштво, друштво с ограниченом одговорношћу и акционарско друштво. Чланови друштва су лица која оснивају друштво (оснивачи) и лица која му накнадно приступе и у акционарском друштву се називају акционарима. Закон о привредним друштвима дефинише шта је имовина, а шта капитал друштва, па тако, према члану 44., имовину друштва чине ствари и права у власништву друштва, као и друга права друштва, а основни (регистровани) капитал друштва је новчана вредност уписаних улога чланова друштва у друштво која је регистрована у складу са законом о регистрацији. Законом је даље одређено да улози у друштво могу да буду новчани и неновчани и да се изражавају у динарима, те да лица која су оснивачким актом или на други начин преузела обавезу да уплате, односно унесу у друштво одређени улог одговарају друштву за извршење те обавезе, а по основу преузете обавезе стичу удео у друштву, односно акције друштва. Према члану 245. Закона, акционарско друштво је друштво чији је основни капитал подељен на акције које има један или више акционара који не одговарају за обавезе друштва, осим у случају из члана 18. тог закона (пробијање правне личности), а акционарско друштво одговара за своје обавезе целокупном имовином. Дакле, на основу унетих улога у друштво акционари имају одговарајућа права на управљање и права да стичу добит на начин уређен законом, али они нису власници имовине, већ је то само акционарско друштво. У овом конкретном

случају, имовина извршног дужника коју чини право својине на наведеним непокретностима је у целини својина друштва (није у сусвојини).

Према извештају РГЗ - Службе за катастар непокретности од 04.11.2014. године, на који се суд у захтеву позива, упис облика својине као "мешовита" извршен је у складу са структуром капитала, посебно с обзиром да је Република Србија власник одговарајућег акцијског капитала извршног дужника. Овакво изјашњење није најјасније, имајући у виду разлику која постоји између имовине друштва и капитала друштва на коју је указано, као и важећи концепт државне својине као својине у класичном смислу те речи (некада се из идеолошких разлога није употребљавао термин државна својина, већ је у употреби био термин "друштвена својина државних органа", а уместо права својине државе употребљавао се термин "право располагања" на појединим стварима које су представљале тзв. фискалну, а не јавну својину). У пракси се под "мешовитом" својином најчешће подразумева комбинација приватне и друштвене својине (која, дакле, још увек није приватизована). Према наведеном писаном доказу, учешће друштвеног капитала у капиталу извршног дужника је 45,07%, а око 55% представља приватизовани акцијски капитал. У сваком случају, независно од разлога уписа својине као "мешовите", непокретности су у својини извршног дужника, нису у јавној својини, а с обзиром да се ради о извршењу ради наплате новчаног потраживања из радног односа, ни учешће друштвеног капитала није препрека да се извршење спроведе на непокретностима у целини.

Из изнетих разлога усвојен је правни став под 1.

IV

Питања формулисана под тачком 2) и 3) захтева сугеришу да је неспорна чињеница да је извршни дужник друштво које производи предмете и врши услуге од значаја за одбрану Републике Србије. Као што произлази из дела реферата под I, у приложеним извршним предметима нема довољно чињеничне грађе која би такву тврдњу поткрепила.

Сама примена материјалног права не би била спорна.

Према одредби члана 16. став 3. **Закона о јавној својини**, предмет принудног извршења не могу бити објекти, оружје и опрема намењени одбрани и државној и јавној безбедности.

Одредбом члана 17. **Закона о производњи и промету наоружања и војне опреме** ("Службени лист СРЈ" бр. 41/96..."Службени гласник РС" бр. 85/2005) прописано је да на инсталираним капацитетима за производњу наоружања и војне опреме, произведеном наоружању и војној опреми, полупроизводима, склоповима, деловима, репродукционом материјалу, сировинама и другим стварима за производњу наоружања и војне опреме, не може се спроводити принудно извршење.

Према **Закону о извршењу и обезбеђењу** ("Службени гласник РС" бр. 31/11, 55/14, 139/14), предмети извршења не могу бити објекти, оружје и опрема намењени одбрани и безбедности државе (члан 19. став 6). Исту одредбу садржи и Закон о извршењу и обезбеђењу ("Службени гласник РС" бр. 106/2015) који у члану 55. став 2. прописује да предмет извршења не могу бити ствари изван промета, објекти, оружје и опрема који су намењени одбрани и безбедности Републике Србије, нити ствари које су овим или другим законом изузете од извршења.

На седници Грађанског одељења **Врховног касационог суда** од 31.05.2016. године усвојен је **правни став** који гласи: Дозвољено је извршење на покретним стварима извршног дужника који се налази на листи привредних субјеката, као привредно друштво које производи предмете од значаја за одбрану и безбедност

Републике Србије, и то на оним покретним стварима које не служе производњи оружја, као и на опреми која није намењена одбрани и безбедности државе, као што су путнички аутомобили, канцеларијски намештај и канцеларијска опрема (компјутери који не садрже поверљиве податке). Правни став са образложењем објављен је у Билтену Врховног касационог суда.

Дакле, да ли покретна и непокретна имовина привредног друштва које производи предмете од значаја за одбрану и безбедност Републике Србије може делом да буде предмет извршења је фактичко питање које се утврђује у сваком конкретном случају у складу са наведеним правним ставом Врховног касационог суда.

Из изнетих разлога усвојен је и правни став под 3.

У погледу питања да ли је привредно друштво које производи предмете и врши услуге од значаја за одбрану Републике Србије дужно да да изјаву о имовини, треба поћи од тога да су чланом 54. став 5. раније важећег Закона о извршењу и обезбеђењу од давања изјаве о имовини ослобођене само Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, као извршни дужници, а Закон о производњи и промету наоружања и војне опреме као посебан закон о овоме не садржи одредбу.

Поступак за добијање изјаве о имовини извршног дужника прописан је одредбом члана 54. ЗИО, поступање суда у вези са добијањем изјаве о имовини уређено је чланом 55. Закона, с тим да је ставом 3. прописано да ако извршни дужник не поступи по налогу суда, односно ако не да потпуну изјаву о имовини суд ће донети решење о новчаном кажњавању и поступити на начин прописан чланом 51. овог закона, а који члан се односи на изрицање новчане казне физичком лицу, као и одговорном лицу у правном лицу или државном органу.

Из изнетих законских одредаба, као и раније усвојеног правног става Врховног касационог суда од 31.05.2016.године, произлази да би привредно друштво на које се питање односи било дужно да да изјаву о имовини, наравно оној која није законом изузета од извршења, у смислу већ наведених одредаба Закона о јавној својини, Закона о производњи и промету наоружања и војне опреме и Закона о извршењу и обезбеђењу.

Није никада сувишно напоменути да се владавина права остварује, између осталог, независном судском влашћу и повиновањем власти Уставу и закону, да уређење власти почива на подели власти на законодавну, извршну и судску, да се однос три гране власти заснива на равнотежи и међусобној контроли, да је судска власт независна, да су судови самостални и независни у свом раду и суде на основу Устава, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом (нема података у приложеним предметима да такав општи акт постоји).

Из изнетих разлога усвојен је правни став под 2.

(Правни ставови усвојени на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда одржаној 23.3.2017. године)